

משימות יהודיות-ציוניות לראש הממשלה

"לדרבן את ראש הממשלה ולסייע לו לשקול מחדש את תפיסת תפקידו, ולהקצות מקום מרכזי למשימות יהודיות ציוניות"

יחזקאל דרוו

ל מובן מאליו ומקוים למעשה, גם כאשר ראש הממשלה איננו שר הביטחון – שהוא מצב עדיף בהרבה על השילוב בין שני התפקידים. לעומת זאת, משימות יהודיות-ציוניות מונחות מאוד למרות חשיבותן העליונה מבחינה ערכית וריאלפוליטית כאחת. לכן, אני מקדיש להן את מאמרי זה. המשימות היהודיות-ציוניות של ראש הממשלה דורשות הדגשה מיוחדת. שכן עתידה של ישראל כמדינה יהודית-ציונית מצוי ברשת של צמתים המובילים לשגשוג ופריחה מצד אחד ולשקיעה וגם למפולת מצד אחר, כאשר מגמות נוכחיות רבות נוטות יותר לצד השלילי. מסיבה זו דרושות "התערבויות בהיסטוריה" שיש בהן כדי להגביר את סיכויי השגשוג ולצמצם את חשש השקיעה.² ראש הממשלה הוא בהכרח הגורם הפוליטי והשלטוני המרכזי המופקד על מאמצי "אריגת עתיד" כאלה.

הלכה למעשה הזניחו כל ראשי הממשלה, מי פחות ומי יותר, משימות יהודיות-ציוניות עיקריות, פרט לאלה הכרוכות ביהודה, שומרון וירושלים, וכן בהתנגדות לחזרתם של פליטים לישראל. אין ראש ממשלה שהתמודד חזיתית עם הסוגיה הדמוגרפית על אף מגמותיה המסוכנות; וכמעט אף ראש ממשלה לא פעל בריצות לעידוד עלייה מארצות הברית, על העימות עם ראשי היהדות האמריקנית הכרוכה בכך. יש המצדיקים מחדלים אלה בגלל העדיפות של נושאים מדיניים-ביטחוניים לוחצים, וגם אמונה ששלוש הקרב ובא יאפשר בעתיד הקרוב להתמסר לנושאי פנים, כולל משימות יהודיות-ציוניות. גם סיבות פוליטיות מסבירות את ההזנחה, כגון חשש מהתנגדות בציבור לעלייה נוספת,

ראש הממשלה משימות רבות בתחומים חשובים ודוחקים, כולל חברתיים וכלכליים, המשותפים לישראל ולמדינות אחרות. יחד עם זאת, מוטלות על ממשלות ישראל שתי חבילות של משימות ייחודיות הצמודות זו לזו. הראשונה היא **מדינית-ביטחונית**, כולל שילוב בין תהליך השלום לבין בנייה מחדש של תורת הביטחון הלאומי, עד לידי "מהפכה תפיסתית" כמתחייבת מהתמורות מרחיקות הלכת בתחום שדה הכוחות שבו פועלת ישראל וגם בה פנימה. והשנייה נוגעת **להבטחה ולהעמקה של מהותה ומשמעותה של ישראל כמדינה יהודית-ציונית של העם היהודי**. לשתי חבילות משימה אלה, שאין להן אחר ורע במדינות אחרות, נודעת משמעות קיומית, ולכן עליהן לעמוד במרכז המחשבה והמעשה השלטוני.

במילוי משימות הממשלה נועד לראש הממשלה תפקיד מכריע. עם כל המגבלות והגבולות לחופש ההחלטה והפעולה שלו, הוא מהווה גורם קובע בהכרעות עיקריות וגם בעיצוב סגנון הממשל וכיוונו בכללותם. זה הדין הן בגלל היותו נבחר ישירות, הן בגלל גורמים פסיכולוגיים, תקשורתיים וארגוניים הפועלים לחיזוק מעמדו ועוצמתו.¹ מכאן המסקנה **שראש הממשלה צריך להקדיש חלק ניכר מעבודתו לנושאים מדיניים-ביטחוניים ולהעמקת אופיה היהודי-ציוני של מדינת ישראל.** הצורך הראשון

¹ יחזקאל דרוו הוא פרופסור למדע המדינה באוניברסיטה העברית. מחקריו האחרונים מתמקדים בגורמי שגשוג ושקיעה שיקבעו את עתידה של ישראל כמדינה יהודית-ציונית.

ארוכי-טווח והמצוידים בידע הדרוש לכך, כולל מטה מקצועי לתכנון-מדיניות.⁴

בכפוף לצו החובק להגביר את משקלם ואת טיבם של שיקולים ארוכי-טווח בהכרעות מעצבות-עתידי, נוכל כעת לגשת לשמונה משימות יהודיות-ציוניות עיקריות המוצעות לראש הממשלה.

(1) הגות מכוונת-מעשה

אין זה מקרה שאני מתחיל את מניין המשימות ה"מעשיות" עם המלצה הנראית לכאורה כמצוות אנשים מלומדה, והיא **הגות מכוונת-מעשה**. לאמיתו של דבר, מדובר בהכרח "מעשי" ביותר. שכן, בהיעדר הגות מעמיקה במשמעויות של יהדות וציונות במאה העשרים-ואחת, עם שילוב בין המשכיות וחדשנות, חסר בסיס חיוני למעשה תכליתי.

הזדמן לי להיות נוכח בדיון על עתיד ירושלים שבו השתתפו קובעי מדיניות בכירים. עם כל חילוקי הדעות, הם הסכימו על הצורך "לדבר פחות, לעשות יותר". כאשר הקשיתי עליהם בשאלה "ומה עם לחשוב על מה לעשות?" הם הסתכלו עלי בתמיהה, כאילו מובן מאליו מה צריך לעשות ואין צורך לבזבז זמן על מחשבה. אך המציאות טפחה על פניהם. עד מהרה התברר מהתגלגלות התהליך המדיני שהמשמעות הערכית היהודית-ציונית של ירושלים והשלכותיה המעשיות כלל וכלל אינן ברורות, ושבעלי התשובה ה"מובנת מאליה", משמאל ומימין כאחד, נתקעו ב"פתרונות" הבנויים על תפיסות שטחיות של ערכים ותהליכים ריאליפוליטיים כאחד.

דוגמה זו גם ממחישה את ההכרח בליבון ערכי (ונייתוח ריאליפוליטי) מאיכות גבוהה קודם שמגיעים לצומת הכרעה קריטית, שכן מצב של לחץ לקבלת החלטה מהירה מונע הבהרת ערכים רצינית. ויש בכך חיזוק למשימה של הגות מכוונת-מעשה, שאסור להשאירה לשעה דוחקת.⁵

שני הבסיסים שעליהם בנויה קביעת מדיניות הם ערכים ושיקולים ריאליפוליטיים. בשניהם כאחד לוקה ישראל במידה רבה בחובבנות, דוגמטיות, ראיית מנהרה וחוסר מבט קדימה. אך בתחום של ליבון ערכי המצב חמור יותר ומגיע לפרימיטיביות יחד עם קיפאון מחשבתי. זאת, לעומת הצורך בחידוש תוך המשכיות של עיקרי הציונות לאור קיומה של מדינת ישראל איתנה, ותוך התאמה לנסיבות של המאה העשרים-ואחת.⁶ אין בהגות ערכית כדי לסלק חילוקי דעות, והיא עשויה גם לחדדן, כמומחש מדיונים בתלמוד שהם בחזקת הגות ערכית מצטיינת, אך חילוקי הדעות יהיו ברמה גבוהה יותר של תובנה, ובכך ישמשו מצפן נכון יותר לקבלת החלטות, ולו גם שנויות במחלוקת. מכאן ההכרח בהגות מכוונת-מעשה בהקשר של משימות יהודיות-ציוניות, החל גם על ראש הממשלה, למרות שהדבר לא קל ל"אנשי מעשה".⁷ ראש הממשלה יכול וצריך להיעזר ביועצים בתחומי היהדות והציונות ובתורות השיקול הערכי. אך על ראש הממשלה אישית להגיע לפתיחות ל"הגות מכוונת-מעשה", עם דגש על הגות יהודית-ציונית. עליו להתעמק בה תוך התלבטות אישית, כבסיס חיוני להכרעות טראגיות שהוא מופקד עליהן, שבהן אין ברירה אלא להכריע בין ערכים החשובים כולם מאוד. הגות כזו גם חיונית לחוסן המוסרי-ערכי האישי של ראש הממשלה, כדרוש למילוי כלל משימותיו, ובמיוחד

הזדקקות לתמיכה של המיעוטים המתנגדים לתפיסה של ישראל כמדינה יהודית-ציונית, אי-רצון להסתבך בסוגיות של "דת ומדינה" וכיוצא באלה. סיבה עמוקה יותר היא לקיחת מהותה היהודית-ציונית של ישראל כ"מובנת מאליה", וחוסר מודעות להכרח בפעולה נמרצת ודחופה לחיזוקה והעמקתה.

עוצמת הגורמים הדוחפים להזנחת משימות יהודיות-ציוניות מחייב מאמץ-יתר להעמידם על סדר היום של ממשלת ישראל, ולפנות להם מקום רב בלוח העבודה של ראש הממשלה. שכן, אין די בשריון ביטחונה של ישראל והתקדמות לשלום אם מהותה היהודית-ציונית מתערערת. יתר על כן, אין בסיס לתקווה שהרגעת הסכסוך תקל על העמקת אופיה היהודי-ציוני של ישראל. ובאם הסכסוך יימשך וגם יסלים, אזי משימות יהודיות-ציוניות של ראש הממשלה חיוניות גם לחיזוק החוסן הפנימי של החברה היהודית במדינת ישראל.³ מאחר שעובדות וכוחות הנוגדים את מהותה היהודית-ציונית של ישראל הולכים ומתחזקים, המתנה עוד תוסיף ותקשה על המלאכה. לכן, **משימות יהודיות-ציוניות הן גם חיוניות וגם דחופות, והשארותן ל"עת שירווח" מסוכנת מאוד.**

★ ★ ★

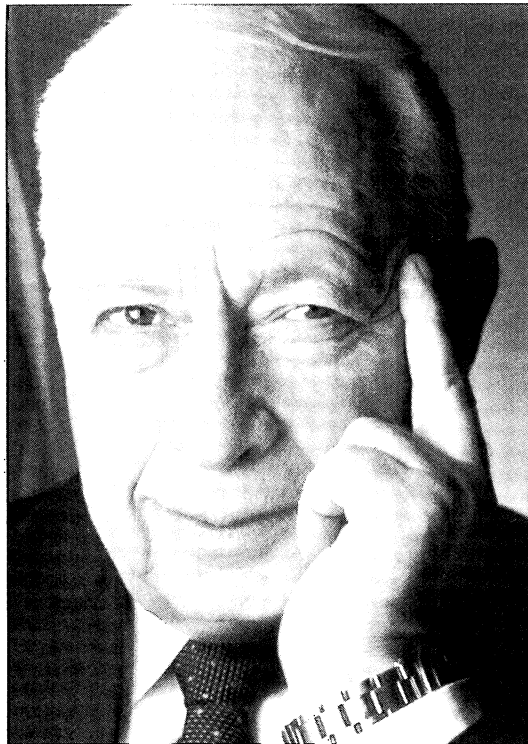
מאמר זה שואף להיות לעזר לראש הממשלה, ללא קשר להשתייכותו המפלגתית, במילוי משימותיו היהודיות-ציוניות. אך קודם שאגש להצגה של שמונה משימות יהודיות-ציוניות עיקריות, דרוש להדגיש עיקרון המשותף לכולן, והוא **דגש על עיצוב עתיד ארוך-טווח.**

עיצוב עתיד ארוך-טווח

ה שאיפה להקים במזרח התיכון מדינה יהודית-ציונית ודמוקרטית היא תובענית מאוד, ובהכרח מחייבת מאמץ במשך דורות. הישגי הציונות הם אדירים. אך עדיין ארוכה הדרך לייצוב קיומה של ישראל באזור ערבי-מוסלמי ולגיבוש אופיה היהודי-ציוני. מדובר בתהליך ארוך היכול להיכשל גם לאחר הישגים אדירים. לכן, **מצווה ראש הממשלה בישראל על אריגת עתיד ארוך טווח.** זו מלאכה קשה מבחינה פוליטית ומחשבתית כאחת. שכן דרישות הציבור והלחצים השוטפים למיניהם ממוקדים ברובם בצרכים ואינטרסים קצרי-טווח; וריבוי אי-הוודאויות מקנה לכל הכרעה מכוונת-עתיד אופי מורכב של מעין "הימור עמום" (דהיינו, הימור שאין אפשרות לצמצמו להסתברויות וסוגי תוצאות קבועים מראש).

לכן חזקה הנטייה להזניח נושאים ארוכי-טווח, במיוחד כאשר אין להם ביטוי בולט-לעין מידי ואין קבוצות רבות-עוצמה נאבקות עבורן. מכאן הצורך באמצעי נגד רבים. במיוחד, על ראש הממשלה אישית להקפיד להקדיש זמן ומחשבה לנושאים ארוכי-טווח, כולל העמדתם על סדר היום ובחינה של כל הכרעה העומדת על הפרק לאור השפעותיה על העתיד. כן, על ראש הממשלה להקים ולטפח גופים המתמחים בשיקולים

היהודיות-ציוניות, הנוגדות במידה רבה את "רוח התקופה"⁸.

על ראש הממשלה לזכור כי תנוחת החשיבה אינה העמדת פנים על פי הוראת היחצ"ן. ראש ממשלה חושב בעל רקע ציוני, לבד מן העובדה שהוא חידוש במקומו, הוא השילוב הנדרש מקברניט מדינת היהודים, מאז ומתמיד, אולם בעיקר עכשיו.

המשמעות של "אני ציוני" נבדל מלהיות אזרח נאמן וגם פטריוט במדינת ישראל ולקיים או לא לקיים מצוות. בכל אלה טמונות שתי משימות עבור ראש הממשלה, אחת ישירה ושנייה יותר עקיפה. על ראש הממשלה לנצל את מעמדו הציבורי ואת מרכזיותו התקשורתית ל"חינוך הציבור", על ידי הבלטת אופיה היהודי-ציוני של ישראל, דחייה של שאיפות ל"נורמליות", שהן בחזקת ויתור על ייחודיות, והסבר והנמקה של עיקר החלטותיו גם מבחינת צידוקם היהודי-ציוני. כמו-כן, עליו להפעיל את גופי הממשל, ובמיוחד את מערכת החינוך, ולעודד ולטפח פעילויות בחברה האזרחית לחיזוק של זהות עצמית יהודית-ציונית פלורליסטית בחזקת "אחדות תוך ריבוי".

לכך יש להוסיף ארבע הערות: ראשית, אסור למצות את משמעויות היהדות והציונות על ידי יישומן לנושא המדיני, שכן הן כוללות הרבה יותר; וצמצומן לנושא שנוי במחלוקת חריפה מערער את קבילותם. שנית, גם אם צדק חברתי וערכים דומים הם חלק מערכי היהדות והציונות ומערכי האנושות, חשוב להבחין בין ערכים שהם אוניברסליים, המשמעותיים לישראל כמו למדינות נאורות אחרות, לבין תכנים ייחודיים לישראל כמדינה יהודית-ציונית, הדורשים הבלטה יתירה – ובהם אני מתרכז במאמר זה.

שלישית, אין לערבב העמקה של זהות יהודית-ציונית עם סמלים שהשפעתם מפקפקת. בוודאי, טקסים וסמלים הם חשובים וגם חשובים מאוד. אך זה הדין במידה שהם אותנטיים מבחינה פסיכולוגית ותרבותית ולא כפויים

(2) גיבוש רצון פוליטי יהודי-ציוני

אחת המשימות ההתחלתיות של ראש הממשלה, שהצלחה בה היא תנאי למילוי עיקר תפקידו היהודיים-ציוניים, היא גיבוש רצון פוליטי יהודי-ציוני. עליו לבנות עוצמה פוליטית יהודית-ציונית חזקה כדי לממש צעדים שיעוררו התנגדות רבה בעיקר מצד קבוצות לא יהודיות-ציוניות. בראייה ריאליסטית, הדרך העיקרית לכך היא קיום ממשלה שבמרכזה עומדות שתי המפלגות היהודיות-ציוניות העיקריות, דהיינו הליכוד ומפלגת העבודה, יחד עם לפחות מפלגה דתית-ציונית אחת. וכן, ככל הניתן, מפלגות וסיעות יהודיות ויהודיות-ציוניות נוספות במידה שהדבר לא מפגע ביכולת להגיע להחלטות. דרוש לאזן את גיבוש הכוחות הפוליטיים היהודיים-ציוניים עם קיום של יכולת הכרעה, שכן ככל שהרכב הממשלה מגוון יותר בהשקפותיו כן יקשה לקבל החלטות בנושאים שנויים במחלוקת. למרות זאת, מומלץ לתת עדיפות רבה לשיתוף פעולה פוליטי בין המפלגות היהודיות-ציוניות, כולל בניית קואליציה ממשלתית הכוללת את עיקרן, גם אם הדבר מחייב פשרות ומקשה על הכרעות – כל עוד שניתן לממש יחד משימות יהודיות-ציוניות עיקריות.

אם לא ניתן לבנות קואליציה ממשלתית כזו, בין השאר בגלל שהיא תביא לשיתוף בתהליך המדיני החשוב ביותר גם הוא, דרוש כתחליף חלקי להקים גוש יהודי-ציוני פרלמנטרי שיפעל ככוח פוליטי מרכזי במימוש משימות יהודיות-ציוניות. פתוחות עוד אפשרויות לגיבוש ולמיסוד רצון פוליטי יהודי-ציוני, כגון: הקמת בית שני ליד הכנסת, שילוב גופים של העם היהודי בהכרעות ישראליות בעלות משמעות לעתידה היהודי-ציוני כנידון בהמשך, ועוד. אך צעדים כאלה מותנים גם הם ראשית-כל בשיתוף פעולה רב של רוב יהודי-ציוני ככוח פוליטי מרכזי.

אוסף ואצין שאין נגוד הכרחי בין הצעדים המוצעים לבין עקרונות הדמוקרטיה, שכן אין בצעדים משום פגיעה בזכויות הפוליטיות של המיעוטים, כולל שיתופם בממשלה.

(3) חיזוק הזהות היהודית-ציונית של החברה והפרט

אחד הספרים המעניינים על מנהיגות מבליט את התפקיד של חיזוק האתוס המשותף על ידי הצגת נרטיב היסטורי שהוא חלק מהזהות העצמית של החברה והפרט.⁹ משימה זו חשובה ביותר בישראל, הבנויה על החוויה וההיסטוריה היהודית ועל "סיפור" הציונות, כאשר שניהם גם יחד מצויים תחת התקפה של מושגי "מדינת כל אזרחיה", נוסחים קיצוניים של "המהפכה האזרחית", כמיהה ל"נורמליות", פוסט-ציונים, כתיבה מחדש של ההיסטוריה, השלכות של תהליך השלום ועוד.

מכאן החשיבות של חיזוק הזהות היהודית-ציונית על גווניה ותוך חדשנות המתאימה אותה למאה העשרים ואחת. זאת תוך גיבוש מענים פלורליסטיים המתאימים למאה העשרים ואחת לשאלות בסיסיות: מה המשמעות של "אני יהודי" במדינת ישראל מודרנית ליהודי הדתי, מה המשמעות של "אני יהודי" למי שאינו דתי; ומה

מטעם החוק. כך, למשל, יש מקום לדיון רציני בחקיקת חוק יסוד: ישראל היא מדינה יהודית-ציונית של העם היהודי ומדינתם הדמוקרטית של כל אזרחיה, כצעד חינוכי וסמלי וכסיג נגד שפיטה שיש בה כדי לערער מהות זו. אך קביעות ביחס לחובה להניף את הדגל או המעמד החוקי של "התקווה" גורמים יותר מאשר הם מוסיפים.

רביעית, מעבר לנאמר לעיל, חשוב לעמוד על הפן הפסיכולוגי של זהות יהודית-ציונית לצורתה, בתנאי שזהות זו "מדברת" אל הפרט. לזהות היהודית-ציונית צריכה לכן להיות משמעות מבחינת הפרט התואמת את ראייתו הוא את עצמו וכמושפעת על ידי רוח התקופה ומגמות עולמיות, כולל תרומות למימוש עצמי ומתן משמעות עמוקה יותר לחיים.

סיסמאות שדופות יזקו. דביקות עיוורת בדוגמות שעבר זמנן תחליש לאורך זמן זהות יהודית-ציונית, גם בחלקים "סגורים" של החברה הישראלית. מכאן שמשמעות ראש הממשלה בחיזוק הזהות העצמית היהודית-ציונית מחייבות ראשית כל הבהרה עצמית של משמעויות זהות זו, בראייה אחדותית ופלורליסטית. בכך ניתן תגבור נוסף לדרישה להגות מכוונת-מעשה.

(4) גישה ערכית יהודית-ציונית להכרעות מדיניות

עם כל רצוני שלא לעסוק במאמר זה בסוגיות מדיניות, אחטא לעניין אם אפסח על אחת המשימות החשובות ביותר של ראש הממשלה לאור ההכרעות מעצבות-העתידי שעתיד הפרק, והיא גישה ערכית יהודית-ציונית להסכמי השלום.

שאלת המפתח שעל ראש הממשלה להציג לעצמו, לעמיתיו וליועציו, תהייה השקפתו המדינית הכוללת אשר תהייה: "במה עמדתנו שונה בגלל היותנו מדינה יהודית-ציונית של העם היהודי, לעומת העמדה שהיינו נוקטים לו היינו מדינה רגילה?"

לפיכך, המשמעות היהודית-ציונית של יהודה ושומרון, ועוד יותר של ירושלים ובמיוחד המקומות הקדושים ליהדות, צריכה לקבל משקל רב בקביעת עמדותיה של ישראל במשא ומתן, עד לידי עימות כואב עם השאלה הנוראה אילו "נכסים" יהודיים-ציוניים ראויים להרוג ולהיהרג עבורם, בהשוואה לקידום ערכים אחרים מסוג רדיפת שלום וקדושת חיי אדם?

ממד ערכי זה של ההכרעות המדיניות שונה מהותית מהשיקולים הריאלפוליטיים, כגון היציבות הצפויה של הסכמים, צרכים ביטחוניים, יחסים עם ארצות הברית ועוד. קיימים ממשקים וגם חפיפה חלקית בין שני סוגי השיקולים, ודרוש לשלבם בהכרעה, על אף עמימות, אי-ודאות וחילוקי דעות. אך, אחת ממשמעותיו של ראש הממשלה היא לתת משקל מודע ואחראי לערכים יהודיים-ציוניים בהכרעותיו המדיניות.

(5) עלייה

סתירה חמורה וגם מחדל במדיניותה של ישראל היא התמיכה המילולית הנלהבת בעלייה לעומת ההיעדר במעשים של ממש לגרום לגלי עלייה גדולים מארצות הרווחה, להבדיל מעליית מצוקה. אינני בטוח עד כמה היו מצליחים מאמצים רציניים

למשוך עלייה מארצות הרווחה ובמיוחד מארצות הברית. אך עובדה היא שלא נעשה מאמץ כזה מצד ממשלת ישראל, להבדיל מפעילות מוגבלת של הסוכנות היהודית. הסברים לאי-מעשה זה כוללים: עיסוק-יתר בבעיות מעיקות שוטפות, חשש פוליטי מתגובה של חלקי ציבור מגלי עלייה נוספים כפי שכבר הוזכר, וגם רתיעה מעימותים עם מנהיגי יהדות ארצות הברית – כפי שהדבר בא לביטוי בתגובותיהם למקרים המעטים שבהם נשיאים וראשי ממשלה של ישראל פנו ליהדות אמריקה בתביעה לעלייה (אף שלא היו מלווים במעשים של ממש לגרום לעלייה כזו).

עלייה גדולה לישראל היא צו ערכי יהודי-ציוני עליון, וגם הכרח לקיומה ארוך-הטווח של ישראל כמדינה יהודית מבחינה דמוגרפית. משיכה של עולים רבים מארצות הרווחה גם תוסיף ותפיח "אנרגיה יהודית-ציונית" בחברה הישראלית, ותעזור לה להתגבר על הטרומות של תהליך השלום העתידיים לבא, יהיו תוצאותיו אשר יהיו.

לכן על ראש הממשלה לראות בהגברת העלייה היהודית, כולל מארצות הרווחה ובמיוחד מארצות הברית, את אחד מתפקידיו ההיסטוריים העיקריים. במיוחד, מומלץ שראש הממשלה יזום ויפעיל, תוך מעורבות אישית רבה, פרויקט-רבתי של מדינת ישראל והעם היהודי להעלות ארצה תוך עשר עד חמש-עשרה שנים מיליון וחצי יהודים.

לכך השלכות פוליטיות וארגוניות רבות, החל בעמידה נגד התנגדויות, וגמור בצורך להקים מנהלת פרויקט על-משרדית במקום המשרד לקליטת העלייה, ולבנות מחדש את הסוכנות היהודית ואת ההסתדרות הציונית. אך העיקר אינו בפרטים אלה או אחרים, עם כל חשיבותם המעשית, אלא בעצם רצונו הנחוש של ראש הממשלה לפעול לעלייה גדולה גם מארצות הרווחה.

(6) התמודדות עם מגמות דמוגרפיות

הסכנה ארוכת-הטווח החמורה ביותר למהותה היהודית-ציונית של מדינת ישראל היא דמוגרפית. לפי מיטב האומדנים ותוך הנחה של המשך מגמות נוכחיות פחות או יותר וללא גל עלייה גדול מאוד, היהודים במדינת ישראל לקראת אמצע המאה העשרים-ואחת יהיו בערך בין חמישים וחמישה לבין שישים ושמונה אחוז, ואילו אחוז הערבים יהיה בין בערך עשרים ושלושה עד שלושים, כאשר השאר הם עובדים זרים ועולים וצאצאיהם, שבאופן מובהק אינם יהודים.¹⁰ כלומר, חלקם של הלא-יהודים באוכלוסייה עלול להגיע לבערך שלושים ושניים עד ארבעים וחמישה אחוזים – שיעור שיש בו כדי לערער עד היסוד את מהותה ועתידה היהודיים-ציוניים של ישראל (מבלי להתייחס לאחוז החרדים המעמיד בעיות גם הוא, אך אלה שונות במהותן ונחות הרבה יותר, בגלל עצם המהות היהודית של החרדים והסיכוי לתמורות בחלק גדול של מגזר זה בכיוון של יתר שילוב בציבור היהודי-ציוני).

הנטייה של הרוב היהודי בכנסת לפעול בדרך של הרס-עצמי הומחשה במלואה בחקיקה בשנת 2000 להגדיל תמיכה למשפחות מרובות ילדים. שכן מילד חמישי ומעלה, כמחצית המשפחות שבהן נולדים הילדים הנוספים אינם יהודים – כך שעידוד משפחות מרובות ילדים מוסיף ופוגע במאזן הדמוגרפי (בנוסף להשלכות